

Bilaga 1 Ordlista

Den här ordlistan har sammanställts för att göra det lättare att läsa och förstå Modellen för planen för egenkontroll. Den innehåller inte alla ord som är väsentliga i fråga om klient- och patientsäkerhet, egenkontroll och tillsyn.

Allvarlig incident

I en allvarlig incident har klienten eller patienten orsakats eller kunde ha orsakats en allvarlig eller märkbar bestående skada. Det kan också vara frågan om en händelse där klientens eller patientens liv eller säkerhet utsätts för allvarlig fara. En allvarlig incident kan också vara en situation där hotet berör ett stort antal klienter eller patienter.

Med allvarlig skada avses vanligen en situation som lett till dödsfall, varit livshotande eller medfört inledande eller fortsättning av sjukhusvård, bestående eller betydande skada, funktionsnedsättning eller försämrad funktionsförmåga.

Läs mer om bland annat utredningen av allvarliga incidenter, omedelbara korrigerande åtgärder, analys av händelser och att dra lärdom av händelser i SHM:s publikation [Vakavien vaaratapahtumien tutkinta. Opas sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioille](#) (Utredning av allvarliga incidenter: Guide för social- och hälsovårdsorganisationer, SHM:s publikationer 2023:31).

Anmälan om missförhållande

Detta är en anmälan som tjänsteproducenten gör till tjänsteanordnaren och tillsynsmyndigheten. Det gäller missförhållanden som framkommer i tjänsteproducentens egen eller dennes underleverantörs verksamhet och som i väsentlig grad äventyrar klient- och patientsäkerheten samt händelser, skador eller tillbud där klient- och patientsäkerheten har äventyrats allvarligt och andra sådana brister som tjänsteproducenten inte har förmått eller inte förmår åtgärda genom egenkontroll.

Det är också en anmälan som en person som ingår i tjänsteanordnarens personal eller arbetar med motsvarande uppgifter i ett uppdragsförhållande eller som underleverantör gör till ansvarspersonen för tjänstenheten eller någon annan person som ansvarar för övervakning av verksamheten. Det gäller ett missförhållande eller en uppenbar risk för ett missförhållande vid tillhandahållandet av socialvård eller någon annan lagstridighet.

Anmälnings skyldighet

Detta gäller situationer där en yrkesutbildad person inom social- och hälsovården, en serviceproducent och en person som är anställd hos serviceproducenten har en lagstadgad skyldighet eller rätt att utan hinder av sekretessbestämmelserna göra anmälningar till myndigheterna.

Anmärkning

Den som är missnöjd med vården eller bemötandet inom hälso- och sjukvården kan framställa en anmärkning till den chef som ansvarar för hälso- och sjukvården vid verksamhetsenheten i fråga. Innan man framställer en anmärkning lönar det sig ändå att först försöka reda ut problemet med de personer som skött patientärendet.

Den som är missnöjd med bemötandet inom socialvården kan framställa en anmärkning till verksamhetsenhetens chef eller den ledande tjänsteinnehavaren.

Myndigheten ska besvara anmärkningen inom en skälig tid. Med anmärkningen söker man inte ändring i ett beslut. En anmärkning kan dock påverka praxisen och bemötandet av klienter i framtiden vid den enhet som saken gäller.

Ansvarsperson för tjänstenheten

Tjänstproducenten ska utse en ansvarsperson för tjänsteenheten eller ansvarspersoner för olika tjänstebranscher. Ansvarspersonerna ska leda tjänsteverksamheten. De ska också övervaka att tjänsterna uppfyller de krav som ställs på dem under hela den tid de utförs.

Avvikelse

En avvikelse är vilken händelse som helst som avviker från det planerade eller överenskomna och som kan leda till en farlig situation. Den kan gälla produkter, tillvägagångssätt, verksamhetssystem eller verksamhetsmiljö. En avvikelse kan bero på något som man gör eller inte gör eller på att skyddsmekanismerna sviker.

Begränsat läkemedelsförråd

Enheter för serviceboende inom socialvården får upprätthålla ett begränsat läkemedelsförråd för gemensamt bruk. Det är avsett att användas endast i oförutsedda och akuta behov av medicinering. Tack vare det behöver till exempel boende på vårdhem inte förflyttas till hälso- och sjukvårdens jour under nätter och veckoslut enbart för att få ett läkemedel. Privata tjänstproducenter måste ansöka om tillstånd för att grunda ett begränsat läkemedelsförråd.

Begränsning av självbestämmanderätten

Med begränsning av självbestämmanderätten avses situationer inom social- och hälsovården där individens rätt att bestämma över ärenden som rör hen själv måste begränsas tillfälligt eller permanent till exempel av skäl som gäller hälsa eller säkerhet. Det kan innebära till exempel användning av tvångsåtgärder, begränsning av rörligheten eller stöd för beslutsfattandet, när personen själv inte är förmögen att fatta beslut.

Beredskap

Beredskap innebär att man är förberedd på exceptionella omständigheter och via utbildning eller erfarenhet har förmåga att agera i sådana situationer.

Beredskapsplanering

Beredskapsplanering innebär att beredskapen planeras under normala omständigheter. Beredskapslagen (1552/2011) och dess 12 § förpliktar myndigheterna att vidta förberedelser. En viktig del av detta är uppgörandet av en beredskapsplan.

Under beredskapsplaneringen utreds bland annat hur störningssituationer och undantagstillstånd påverkar organisationens uppgifter och verksamhet. Planen beskriver också hur verksamheten och uppgifterna förändras, hur man tryggar verksamhetens kontinuitet och vilka åtgärder som vidtas för att återgå till normaltillståndet.

Dataskydd

Med dataskydd avses arrangemang för att garantera en ändamålsenlig behandling av personuppgifter och bevarande av integriteten. Personuppgifter skyddas bland annat via informationssäkerhet.

Dataskyddsombud

Ett dataskyddsombud är en specialsakkunnig vars uppgift är att i första hand stödja den personuppgiftsansvariga i frågor som gäller integritetsskyddet och att hjälpa den personuppgiftsansvariga att fullfölja de lagstadgade skyldigheterna.

Till dataskyddsombudets uppgifter hör också att ge experthjälp till organisationens personal och ledning i frågor som gäller integritetsskyddet. Dataskyddsombudet ska övervaka behandlingen av personuppgifter inom organisationen och fungera som en förbindelse till dataskyddsmyndigheterna.

Datasäkerhet

Datasäkerhet eller informationssäkerhet är en metod för att genomföra dataskydd. Dess syfte är att skydda informationsmaterial och informationssystem. Datasäkerhet innebär bland annat

organisatoriska och tekniska åtgärder, med vilka man säkerställer informationens konfidentialitet och integritet, systemens användbarhet och tillgodoseendet av den registrerades rättigheter.

Debriefing

Psykisk eftervård, där ett möte som behandlar en uppskakande händelse hålls 1–3 dygn efter händelsen. Syftet är att förebygga efterreaktioner som händelsen kan orsaka, såsom posttraumatiska stressreaktioner. Dess syfte är också att förstärka grupprelationer, normalisera reaktionerna efter händelsen och ge personerna möjlighet att få ordning på sitt inre kaos.

Diskriminering

Diskriminering betyder att en person behandlas sämre än andra på grund av någon personlig egenskap. Alla människor har rätt till likabehandling, och diskriminering förbjuds i flera av våra nationella lagar, diskrimineringslagen och strafflagen samt i internationella avtal om mänskliga rättigheter.

Egenkontroll

Med egenkontroll avses de metoder och åtgärder genom vilka tjänsteanordnaren och tjänsteproducenten övervakar, uppföljer och utvärderar sin verksamhet. Genom egenkontrollen säkerställs klienternas jämlikhet samt tjänsternas tillgänglighet, kontinuitet säkerhet och kvalitet.

Egenkontrollen är den viktigaste formen av tillsyn. Genom egenkontrollen försäkras man sig om att verksamheten bedrivs lagenligt och enligt avtalen. Egenkontrollen är en proaktiv och aktiv verksamhet. Hit hör att identifiera risksituationer och ingripa i missförhållanden.

Farlig situation

En farlig situation är en händelse som äventyrar klientens eller patientens säkerhet. En farlig situation kan vara en negativ händelse som orsakar en skada. Det kan också vara ett tillbud som kunde ha orsakat skada.

Förstärkning av självbestämmanderätten

Med förstärkning av självbestämmanderätten avses åtgärder och tillvägagångssätt inom social- och hälsovården med vilka man försöker främja klienternas och patienternas rätt och möjligheter att bestämma i ärenden som rör dem själva. Det kan innebära till exempel vägledning, information, stöd för beslutsfattandet och anpassning av miljön så att personen kan fatta självständiga beslut så ofta som möjligt.

Informationssäkerhet

Se Datasäkerhet.

Informationssäkerhetsplan

Tjänsteproducenten gör upp en informationssäkerhetsplan, som beaktar lokalernas och verksamhetsmiljöns dataskydd samt hur informationssäkerheten ska ordnas och genomföras. Informationssäkerhetsplanen bygger på 77 § 1 mom. 9 punkten i lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården (702/2023).

Skyldigheten att göra upp en informationssäkerhetsplan gäller alla tjänstetillhandahållare inom social- och hälsovården, apotek, producenter av Kanta-informationsförmedlingstjänster och Folkpensionsanstalten.

Läs mer i Institutet för hälsa och välfärds (THL) Föreskrift 3/2024 om redogörelser och krav som ska tas in i informationssäkerhetsplanen.

Klagomål

Ett klagomål är en anmälan till en tillsynsmyndighet om ett misstänkt felaktigt förfarande eller en misstänkt försummelse. Till tillsynsmyndigheterna hör till exempel regionförvaltningsverket. Klagomål prövas av flera olika myndigheter.

Klient- och patientsäkerhet

Med klient- och patientsäkerhet avses principer och verksamheter för personer och organisationer som är verksamma i social- och hälsovården och med vilka säkerställs att vården och tjänsterna är säkra samt skyddar klienter och patienter mot skador. (SHM)

Läs mer i [Social- och hälsovårdsministeriets \(SHM\) klient- och patientsäkerhetsstrategi och genomförandeplan 2022–2026 \(SHM:s publikationer 2022:3\)](#).

Klientsäkerhet inom socialvården innebär att tjänsterna ordnas, produceras och genomförs på så sätt att klientens fysiska, psykiska och sociala samt ekonomiska säkerhet inte äventyras.

Klientuppgift

Klientuppgifter inom socialvården är alla personuppgifter som uppkommit eller mottagits inom socialvården och som antecknas i socialvårdens klienthandlingar.

Kontinuitetshantering

Kontinuitetshantering är en process där organisationen identifierar hot mot verksamheten och bedömer deras inverkan på organisationen och dess aktörsnätverk. Samtidigt skapas en rutin för att hantera störningssituationer och garantera verksamhetens kontinuitet i alla omständigheter.

Kvalitetsledning

Åtgärder med vilka man strävar efter att definiera och uppnå organisationens kvalitetsmål. Kvalitetsledning innehåller ledarskap, planering, utvärdering och utveckling av verksamheten.

Likabehandling

Likabehandling betyder att alla människor ska anses vara lika värda och att ingen får diskrimineras på grund av kön, ålder, etniskt eller nationellt ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller någon annan omständighet som gäller en enskild person.

Lika tillgänglighet till social- och hälsovårdstjänster

Lika tillgänglighet är ett läge där de olika befolkningsgruppernas jämlika erhållande av social- och hälsovårdstjänster är tryggt och de olika befolkningsgrupperna kan använda tjänsterna på lika villkor.

Lika tillgänglighet till social- och hälsovårdstjänster består av fysisk, ekonomisk, kunskapsmässig, färdighetsmässig och attitydmässig tillgänglighet.

Tillgängligheten påverkas bland annat av avståndet mellan tjänsten och kundens bostadsort, kundens möjligheter att förflytta sig, tillgängligheten i den byggda miljön, klientavgifterna, tillgången till information, det språk som tjänsten ges på samt möjligheten att använda e-kanaler och digitala tjänster. Tillgängligheten påverkas också av förtroendet för yrkesutbildade personer inom socialvården samt hälso- och sjukvården och förtroendet för att hjälp fås, ärendena kan skötas tryggt och alla behandlas lika.

Medicinteknisk produkt

En medicinteknisk produkt är en produkt som används inom omsorg eller vård och som enligt tillverkaren ska användas i medicinskt syfte. Exempel på medicintekniska produkter är produkter och hjälpmedel som används utanför kroppen, förbrukningsartiklar för engångs- och flergångsbruk, implantat, informationssystem och program samt produkter som används för att undersöka prover på laboratorier.

Även produkter för in vitro-diagnostik (IVD) är medicintekniska produkter. Med dem avses produkter med vilka man gör undersökningar utanför kroppen med prover som tagits av människor. Proverna kan tas ur till exempel blod, vävnadsvätska eller vävnad.

Missförhållande

Med missförhållande avses till exempel brister som framkommer i klient- och patientsäkerheten eller illabehandling av en klient eller patient. Med det avses också förfaranden i verksamhetskulturen som är skadliga för klienter eller patienter eller något annat lagstridigt eller oetiskt agerande.

Myndighetstillsyn inom social- och hälsovården

Myndighetstillsynens uppgift är att främja anordnandet av den lagstadgade social- och hälsovården och genomförandet av egenkontroll. Den ska också ingripa när egenkontrollen inte är tillräcklig.

Målet är att säkerställa klient- och patientsäkerheten, tjänsternas lagenlighet och kvalitet samt genomförandet av de grundläggande rättigheterna, jämlikheten och rättsskyddet för dem som använder tjänsterna. Genom tillsyn ingriper man i olagliga missförhållanden och brister som har framkommit i ordnandet eller genomförandet av tjänsterna. Syftet med tillsynen är att avhjälpa brister och missförhållanden som observerats i verksamheten.

Negativ händelse

En farlig situation som orsakar skada för klienten eller patienten.

Patientombud

Den som upplever sig ha blivit fel behandlad eller fel bemött inom hälso- och sjukvården kan vända sig till patientombudet. Patientombudet ger råd och hjälper patienten att framställa en anmärkning. Hen informerar också om patientens rättigheter och ställning samt främjar patientens rättigheter på andra sätt.

Patientombud ska stå till tjänst vid alla verksamhetsenheter för hälso- och sjukvård. Ett patientombud kan vara gemensamt för flera enheter. Valförbudsområdet ansvarar för att ordna patientombudsverksamheten.

Patientskada

En patientskada är en personskada som har uppstått i samband med en medicinsk undersökning eller behandling och som berättigar till försäkringsersättning.

Patientskadeanmälan

Om det har inträffat en patientskada enligt patientförsäkringslagen eller om patienten misstänker det, har hen rätt att göra en anmälan om patientskada. Ersättningsprocessen börjar med att man lämnar in en skriftlig anmälan om patientskada till Patientförsäkringscentralen.

Patientuppgifter

Patientuppgifter är alla personuppgifter som uppkommit eller mottagits inom hälso- och sjukvården och som antecknas i patienthandlingarna.

Personuppgiftsansvarig

En personuppgiftsansvarig är den aktör för vars bruk ett personregister inrättas och som har rätt att förfoga över personregistret. Det kan också vara en aktör som enligt lag har ålagts skyldighet att föra register. Den personuppgiftsansvariga kan vara till exempel en eller flera personer, en myndighet, en sammanslutning, en inrättning eller en stiftelse.

Den personuppgiftsansvariga avgör ensam eller tillsammans med andra för vilka ändamål och med vilka metoder personuppgifterna i registret ska behandlas.

Plan för egenkontroll

Planen för egenkontroll är en del av programmet för egenkontroll, som upprättas av tjänsteanordnare och de tjänsteproducenter som tillhandahåller tjänster vid flera än en tjänsteenhet. Planen för egenkontroll är ett verktyg för den dagliga verksamheten.

Med plan för egenkontroll avses en handling som upprättas för varje tjänsteenhet och i vilken tjänsteproducenten beskriver de centrala riskerna med verksamheten. I den beskrivs också hur tjänsteproducenten och personalen övervakar kvaliteten, ändamålsenligheten och säkerheten för de tjänster som tillhandahålls vid tjänsteenheten samt att det finns tillräckligt med personal som deltar i klient- och patientarbetet.

Plan för infektionsbekämpning

Enligt 17 § i lagen om smittsamma sjukdomar ska verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården och socialvården systematiskt bekämpa vårdrelaterade infektioner. De ska också följa upp förekomsten av mikrober som är synnerligen resistenta mot läkemedel och sköta smittbekämpningen. Dessa bekämpningsåtgärder kan beskrivas i planen för infektionsbekämpning.

Plan för läkemedelsbehandling

Planen för läkemedelsbehandling styr det praktiska genomförandet av läkemedelsbehandlingen. Den är enhetsspecifik och ska finnas vid alla verksamhetsenheter som bedriver läkemedelsbehandling.

Planen för läkemedelsbehandling är en del av enhetens egenkontroll. Med hjälp av planen för läkemedelsbehandling kan man garantera läkemedelsbehandlingen kvalitet och säkerhet.

Läs mer i SHM:s handbok [Säker läkemedelsbehandling: Handbok för upprättande av plan för läkemedelsbehandling \(SHM:s publikationer 2021:7\)](#).

Plan för medicinteknisk säkerhet

Syftet med planen för medicinteknisk säkerhet är att garantera vårdens kvalitet och säkerhet när medicintekniska produkter används. Planen för medicinteknisk säkerhet är en del av egenkontrollen. Den medicintekniska säkerheten inom tjänsteproduktionen övervakas med hjälp av planen för medicinteknisk säkerhet.

I tjänsteanordnarens plan för medicinteknisk säkerhet fastställs ansvar och behörigheter gällande medicinteknisk säkerhet samt metoderna för övervakning av tjänsteproduktionen. Hit hör till exempel kraven på produkter som anskaffas, förfarandet för rapportering av tillbud, förfarandena för säkerställande av den medicintekniska kompetensen och genomförandet av produkternas spårbarhet.

Läs mer: [Lääkinnällisten laitteiden turvallinen käyttö – opas laiteosaamisen varmistamiseen. \(Säker användning av medicintekniska produkter – handbok för att säkerställa den medicintekniska kompetensen\) Social- och hälsovårdsministeriets publikationer | 2024:3](#)

Program för egenkontroll

Alla tjänsteanordnare inom social- och hälsovården och de tjänsteproducenter som tillhandahåller tjänster vid flera än en tjänsteenhet för social- och hälsovård ska utarbeta ett program för egenkontroll för sin verksamhet. I programmet fastställs hur man ska säkerställa att tjänsterna organiseras och genomförs i enlighet med avtal och lagstiftning.

I programmet för egenkontroll ska det anges hur genomförandet, säkerheten och kvaliteten samt jämlikheten övervakas. I det anges också hur brister ska avhjälpas. En del av programmet för egenkontroll utgörs av de planer för egenkontroll och planer för läkemedelsbehandling som föreskrivs särskilt i lag.

Risk

En risk är en kombination av sannolikheten för och effekterna av en negativ omständighet eller händelse.

En risk uttrycks vanligen som en kombination av riskens källor, eventuella händelser samt händelsernas följder och sannolikhet.

Riskhantering

Riskhantering är systematisk verksamhet som innefattar dels en analys av risker, dels planering, genomförande och uppföljning av hanteringsåtgärder, dels korrigerande åtgärder. Till riskhanteringsmedlen hör riskeliminering, risköverföring och riskreducering genom att dela riskerna och bekämpa skadorna. Det kan också innebära att behålla risken.

Rätt att utöva yrke inom socialvården och hälso- och sjukvården

Valvira beviljar på ansökan rätt att utöva yrken inom social- och hälsovården. Den kan beviljas yrkesutbildade personer som utbildats både i Finland och utomlands. En person antecknas i centralregistret över yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården när hen har beviljats yrkesrätt inom social- eller hälsovården i Finland.

Rättsskyddsmetoder

Till rättsskyddsmetoderna hör klagomål, anmärkning och patientskadeanmälan.

Second victim-modellen

Second Victim-modellen är en modell för att stötta en medarbetare som har varit delaktig i en allvarlig incident som drabbat en patient eller klient.

Allvarliga incidenter kan orsaka ett allvarligt trauma även för den medarbetare vars agerande eller icke-agerande har varit en del av händelsekedjan. Second victim-modellen erbjuder snabb hjälp och stöd för behandlingen av händelsen och de känslor som den väcker.

Serviceställe

Med serviceställe avses den faktiska plats där de tjänster som har registrerats för tjänsteenheten produceras. Ett serviceställe finns vanligen vid en viss besöksadress, men kan också vara virtuellt. En tjänsteenhet har alltid minst ett serviceställe.

Självbestämmanderätt

Självbestämmanderätten är en ledande princip inom social- och hälsovården. Den innebär individens rätt att bestämma över sitt eget liv och ärenden som rör hen själv. Klienten och patienten ska behandlas i samförstånd med hen själv.

Socialombud

Den som upplever sig ha blivit fel bemött inom socialvården kan vända sig till socialombudet. Socialombudet arbetar för att främja klienternas rättigheter.

Hen informerar och ger råd om klientens rättigheter och ställning och hjälper klienten att framställa en anmärkning. Hen rapporterar också årligen till kommunstyrelsen om hur klientens ställning och rättigheter utvecklas. Socialombudet hjälper både den offentliga och den privata socialvårdens klienter. Vårdsområdet ansvarar för att ordna socialombudsverksamheten.

Soteri-registret

Registret över tjänsteproducenter Soteri samlar den privata social- och hälsovårdens organisations- och serviceuppgifter samt tillståndsuppgifterna för tjänsteproducenter av privat småbarnspedagogik och daghem på ett ställe.

I Soteri finns grundläggande uppgifter om privata tjänsteproducenter, tjänster och personal inom social- och hälsovården. Där finns också grundläggande uppgifter om privata tjänsteproducenter, daghem och personal inom småbarnspedagogiken samt om begränsade läkemedelsförråd enligt läkemedelslagen.

Tillbud gällande medicintekniska produkter definieras i MD-förordningen som en störning i produktens egenskaper eller prestanda.

Tillgång till tjänster

Tillgång till tjänster är ett tillstånd där det finns ett tillräckligt utbud av social- och hälsovårdstjänster för olika befolkningsgruppers behov. Hur jämlik tillgången till social- och hälsovårdstjänster är kan bedömas utgående från vilka tjänster det finns, hur många de är och hur de motsvarar olika befolkningsgruppers behov.

Tillgänglighet

Tillgänglighet innebär att den byggda miljön, produkterna och servicen är så fungerande, lätta att använda och lättillgängliga som möjligt. Tillgänglighet förverkligas när så många hinder för att röra sig, agera, se, höra, förstå och kommunicera som möjligt avlägsnas från miljön.

Traditionellt har tillgängligheten kopplats till den byggda miljön, men på senare tid har begreppet utvidgats till att även omfatta tillgänglighet i service, kommunikation och interaktion mellan människor.

Se även Lika tillgänglighet till social- och hälsovårdstjänster och Tillgänglighet till webbinnehåll och dokument

Tillgänglighet till webbinnehåll och dokument

En tillgänglig webbtjänst är tillgänglig för alla så lätt som möjligt. Detta innebär att det är lätt att navigera i webbtjänsterna och att webbinnehållet är begripligt och tillgängligt även med hjälp av olika tekniska hjälpmedel. Tekniska hjälpmedel innebär datatekniska anordningar och program som hjälper användaren att förstå innehållet och använda webbtjänsten. Produktionen av tillgängligt innehåll tar hänsyn till olika slags människor och säkerställer att information har getts för fler än ett sinne.

Tillgänglighetskraven gäller även för dokumentfiler när de publiceras på en webbplats. Man kan göra tillgängliga dokumentfiler med hjälp av olika ordbehandlings- och presentationsprogram.

Tillsynsmyndighet inom social- och hälsovården

Verksamheten inom socialvården och hälso- och sjukvården övervakas av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira och av regionförvaltningsverken. Tillsynsmyndigheten för läkemedelsbranschen är Fimea.

Tjänsteanordnare inom social- och hälsovården

Detta avser en tjänstetillhandahållare som har organiseringsansvaret för social- och hälsovården. Respektive välfärdsområde har organiseringsansvaret för social- och hälsovården inom sitt område. Samma aktör kan verka som både tjänsteanordnare och tjänsteproducent.

Tjänsteanordnarens egenkontroll

Med egenkontroll avses de metoder och åtgärder genom vilka tjänsteanordnaren och tjänsteproducenten övervakar, uppföljer och utvärderar sin verksamhet. Genom egenkontrollen säkerställs klienternas jämlikhet samt tjänsternas tillgänglighet, kontinuitet, säkerhet och kvalitet. Utöver sin egen tjänsteproduktion ska tjänsteanordnarna inom ramen för sin egenkontroll övervaka att de avtal som de ingått med olika tjänsteproducenter iakttas samt styra och övervaka privata tjänsteproducenter och deras underleverantörer kontinuerligt då tjänster produceras.

Tjänsteenhet

Med tjänsteenhet avses en funktionell och administrativ helhet som upprätthålls av en offentlig eller privat tjänsteproducent och där social- eller hälsovårdstjänster produceras.

Definitionen av tjänsteenhet innefattar begreppet verksamhetsenhet/driftställe som används i lagstiftningen om såväl privata som offentliga social- och hälsovårdstjänster och i tillämpningen av

den för att hänvisa till en fysisk plats. Tjänster kan emellertid också tillhandahållas i klientens eller patientens hem/lokaler och också virtuellt (till exempel via telefon eller på distans).

Tjänsteproducent inom social- och hälsovården

Detta avser en tjänstetillhandahållare som åstadkommer socialservice, hälso- och sjukvårdstjänster eller socialvårdens och hälso- och sjukvårdens gemensamma service. Den kan producera dem själv eller beställa dem som underleverans av någon annan tjänstegivare.

Tjänsteproducenterna inom social- och hälsovården kan vara offentliga eller privata aktörer. De kan vara t.ex. företag, föreningar, andelslag, stiftelser och enskilda näringsidkare. Samma aktör kan verka som både tjänsteanordnare och tjänsteproducent.

Tjänsteproducentens egenkontroll

Med tjänsteproducentens egenkontroll avses på förhand, under verksamheten och i efterhand utförd kvalitetsledning och riskhantering genom vilken det för sin del säkerställs att klient- och patientsäkerheten uppfylls. Egenkontrollen definierar bland andra hur organisationen ansvarar för tjänsternas kontinuitet, säkerhet och kvalitet. Verkställandet av egenkontrollen förutsätter planmässiga åtgärder för att dess mål ska uppnås.

Tjänsternas kontinuitet

Med kontinuitet avses ofta att vård- eller klientrelationen mellan klienten och den professionella fortgår. Dessutom kan det avse smidig informationsgång mellan informationssystemen och de olika professionella som deltar i klientens serviceprocess samt att planeringen eller genomförandet av klientens serviceprocess fortgår. För kontinuiteten krävs också att tillgången till tjänster är tillräcklig.

Yrkesmässig användare

Yrkesmässiga användare är bland annat sådana verksamhetsenheter för social- och hälsovård i vars verksamhet medicintekniska produkter används eller överläts till patienter eller klienter. Hit hör också yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården eller socialvården som i sitt arbete använder medicintekniska produkter eller överlåter sådana för att användas av en patient eller klient. Läs mer på [Fimeas webbplats](#).

Yrkesutbildad person inom socialvården och hälso- och sjukvården

Enligt lagarna om yrkesutbildade personer inom socialvården och hälso- och sjukvården är dessa följande:

- legitimerade yrkesutbildade personer som erhållit rätt att utöva yrke
- yrkesutbildade personer som beviljats tillstånd att utöva yrke
- yrkesutbildade personer med skyddad yrkesbeteckning, vilka har rätt att använda i förordning avsedd yrkesbeteckning för en yrkesutbildad person inom socialvården eller hälso- och sjukvården.

Endast en person som har genomgått en utbildning till ett yrke som legitimerad yrkesutbildad person får arbeta som legitimerad yrkesutbildad person, medan en annan person vars kompetens arbetsgivaren har bedömt som tillräcklig får arbeta som yrkesutbildad person med skyddad yrkesbeteckning.

Källor

- Dataombudsmannens webbplats
- Diskrimineringsombudsmannens webbplats
- Kanta.fi
- Lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000)
- Lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992)
- Lagen om smittsamma sjukdomar 21.12.2016/1227

- Lagen om tillsynen över social- och hälsovården (741/2023) och dess förarbeten
- Likabehandling.fi
- Patientförsäkringscentralens webbplats
- Regionförvaltningsverkens webbplatser
- Social- och hälsovårdsministeriets klient- och patientsäkerhetsstrategi och genomförandeplan 2022–2026; SHM:s publikationer 2022:3.
- Social- och hälsovårdsministeriets webbplats
- TEPA-termbank. Samling av fackspråkliga ordlistor och ordböcker.
- THL:s webbplats
- Tillgänglighetsbiblioteket Celias anvisningssidor: saavutettavasti.fi
- Tillämpning av lagen om tillsynen över social- och hälsovården: Anvisning 262/2023
- Vakavien vaaratapahtumien tutkinta: Opas sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioille. (Utredning av allvarliga incidenter: Guide för social- och hälsovårdsorganisationer.) Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2023:31
- Valviras webbplats